

ความเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมการบวชของชาวมุขชนบ้านแขก

พิธีกรรมการบวชเป็นหนึ่งในหลายๆ พิธีกรรมของชาวมุขชนบ้านแขกที่ได้มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา จากอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แต่ด้วยความที่ พิธีกรรม เป็นสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้น และมีหน้าที่ในการรับใช้สังคมนั้นๆ ดังนั้นพิธีกรรมการบวชที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมานั้น จึงมีความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมในยุคหนึ่งๆ

ในบทนี้จะได้นำเสนอ ความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมการบวชของชาวมุขชนบ้านแขกจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในยุคหนึ่งๆ เพื่อให้เห็นภาพพัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมการบวชของชาวมุขชนบ้านแขก จึงได้แบ่งหัวข้อในการนำเสนอ ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบวชของชาวมุขชนบ้านแขกในอดีต

(ก่อนปี พ.ศ. 2484 – 2520)

1.1 การบวชเพื่อการศึกษาในระบบ (ก่อนปี พ.ศ. 2484 - 2500)

1.2 การบวชเพื่อศึกษานอกระบบ (พ.ศ. 2501 - 2520)

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการบวชของชาวมุขชนบ้านแขกในปัจจุบัน

(พ.ศ. 2521 - ปัจจุบัน)

2.1 การบวชเพื่อบุญกุศล

2.2 การบวชเพื่อรักษาประเพณี

2.3 การบวชเพื่อแก้บน

2.4 การบวชเพื่อฟังพระศาสนา

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบวชของชาวมุขชนบ้านแขกในอดีต

(ก่อนปี พ.ศ. 2484 – 2520)

แนวความคิดเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมการบวชของชาวมุขชนบ้านแขกในอดีต คือ เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของการปฏิบัติตามพิธีกรรมการบวชของชาวมุขชนบ้านแขกในอดีต ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวมุขชนบ้านแขกในอดีต

ภายใต้บริบททางสังคมในอดีต ชาวชุมชนบ้านแขกในอดีต มีสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นเหมือนชุมชนหมู่บ้านชนบทโดยทั่วไปของไทย ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันและสอดคล้องกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ธรรมเนียม ประเพณี ก่อเกิดเป็นพิธีกรรมการบวชของชุมชนบ้านแขกในอดีต ซึ่งเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวบ้านปฏิบัติสืบเนื่องกันมา

แนวคิดในการบวชโดยทั่วไปของพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องของการเข้าไปศึกษาทั้งสิ้น กล่าวคือตั้งแต่พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงคิดที่จะเสด็จออกบวชก็ทรงคิดว่าการออกบวชเป็นทางที่จะทำให้พระองค์ มีภาวะที่เหมาะสมแก่การศึกษาค้นคว้าหาความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากอำนาจกิเลสทั้งหลาย (สามัญญผลสูตร พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่มที่ 11 หน้า 411)

แนวคิดของการบวชของชาวชุมชนบ้านแขกในอดีต เป็นเช่นเดียวกับแนวคิดเรื่องการบวชโดยทั่วไปในพระพุทธศาสนา คือ การบวช หมายถึงการได้โอกาสในการเข้าไปศึกษาหาความรู้ ซึ่งการศึกษาในความหมายของชาวชุมชนบ้านแขกในอดีต หมายถึงการศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม และเป็นโอกาสที่จะได้สั่งสมบุญให้แก่ตนเองและบิดามารดา ดังคำสัมภาษณ์พระสังฆาญ เปสโล ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องแนวคิดของการบวชของชาวชุมชนบ้านแขกว่า “ คล้ายๆ ว่าได้บุญด้วย ได้เรียนด้วย คือคล้ายๆ ว่า เมื่อพ่อ - แม่ได้สั่งสอนจนไม่มีอะไรสอนแล้ว ก็ให้พระสอนบ้าง” (พระสังฆาญ เปสโล, 10 ธันวาคม 2546)

จากคำสัมภาษณ์นี้ ทำให้ทราบว่า เป้าหมายหรือจุดมุ่งหวังอันเป็นแนวคิดในการบวชของชาวชุมชนบ้านแขกในอดีต คือ การบวชเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ทั้งความรู้ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตและความรู้ในด้านของคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ก็เพราะว่าระบบการจัดการศึกษาของชาวชุมชนบ้านแขกในอดีต เป็นเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาของไทยในอดีตโดยทั่วไปกล่าวคือ ยังต้องพึ่งพาอาศัยศึกษากันภายในวัดนั่นเอง นอกจากนี้ยังทำให้เห็นถึงบทบาทของสถาบันทางศาสนา ซึ่งในที่นี้หมายถึงวัดคุ้มวารี ในการทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมให้กับชาวชุมชนบ้านแขก โดยการอบรมสั่งสอนทั้งในด้านความรู้ทางธรรมะและความประพฤติที่ดีงามต่างๆ และยังทำให้ชาวชุมชนบ้านแขก ที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้วมีลักษณะเหมือนๆ กัน เพราะได้ผ่านระบบการขัดเกลาทางสังคมแห่งเดียวกันนั่นเอง

การบวชเพื่อศึกษาหาความรู้ภายในวัด ของชาวชุมชนบ้านแขกในอดีตมีพัฒนาการดังนี้

1.1 การบวชเพื่อการศึกษาในระบบ (ก่อนปี พ.ศ. 2484 - 2500)

การศึกษาภายในวัด เป็นการให้การศึกษาในระบบของพระสงฆ์โดยเฉพาะ ซึ่งได้แก่การศึกษาด้านปริยัติธรรม คือ การศึกษานักธรรมและการศึกษาภาษาบาลี ผู้บวชจึงมีโอกาสดำเนินการศึกษาตามธรรมะอย่างเต็มที่

การศึกษาพระปริยัติธรรมนั้น มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้รู้และเข้าใจในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งในชุมชนบ้านแซงนี้มีแต่เพียงการศึกษาด้านนักธรรมเพียงอย่างเดียว ส่วนผู้ที่เรียนภาษาบาลีจะต้องไปศึกษาที่วัดในตัวเมืองพิษณุโลก การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมได้แก่ การศึกษาวิชาด้านพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ แบ่งออกเป็น 4 วิชา คือ วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม วิชาธรรมวิภาค วิชาพุทธประวัติและวิชาวินัยมุข

การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือนักธรรมชั้นตรี—นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอก ซึ่งแต่ละชั้นเรียนก็มี 4 วิชาเช่นกันแต่จะมีเนื้อหารายละเอียดต่างกันไป

ในเรื่องการเล่าเรียนพระปริยัติธรรมของชาวชุมชนบ้านแซงนั้น พระจำปี สุเมธ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...การเรียนจะมีเฉพาะชั้นนักธรรมชั้นตรีเท่านั้น ส่วนนักธรรมชั้นสูงไปกว่านี้จะต้องไปเรียนที่สำนักเรียนอื่น เช่น สำนักเรียนวัดสะกดน้ำมัน สำนักเรียนวัดหล่ม หรือสำนักเรียนอื่นๆ ในตัวเมืองพิษณุโลก สถานที่สำหรับใช้เป็นทีเรียนนักธรรม จะใช้บริเวณหอสมุดมนต์ ซึ่งเป็นอาคารทรงไทยเปิดโล่งทั้ง 4 ด้าน โดยรอบ หอสมุดมนต์นี้สูงกว่าชั้นกุฏิ ประมาณ 50 – 60 ซม. จะอยู่ตรงกลาง โดยมีหมุกกุฎีเรียงติดๆ กันเป็นแถว ขนาดทั้ง 2 ข้าง ซึ่งก็เป็นสถานที่ใช้สมุดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น ด้วย ส่วนเวลาเรียนจะใช้เวลาในช่วงบ่ายๆ คือประมาณ บ่ายโมงกว่าๆ ไปจนถึงเวลาประมาณบ่ายสี่โมง การเรียนนักธรรมของชุมชนบ้านแซงนี้ไม่ได้มีการบังคับตายตัวว่า พระภิกษุทุกรูปต้องเรียน แต่จะเป็นไปตามความสมัครใจ คือ ใครมีความประสงค์ที่จะเรียนก็เรียนไป ส่วนใครไม่มีความประสงค์ที่จะเรียนก็ไม่ต้องเรียนก็ได้ แต่พระภิกษุส่วนใหญ่ก็มักจะเรียนกันเกือบหมดทุกองค์...”

(พระจำปี สุเมธ, 10 ธันวาคม 2546)

จากคำสัมภาษณ์นี้ แสดงให้เห็นว่า วัดคู้งวารี ซึ่งเป็นวัดของชาวชุมชนบ้านแซงในอดีตนั้นเป็นวัดเล็กๆ จึงทำให้มีความสามารถในการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุได้เฉพาะ

การศึกษาขั้นต้นๆ เท่านั้น ส่วนการศึกษาขั้นสูงขึ้นไปต้องไปศึกษาที่วัดอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน

การศึกษานักธรรมในยุคนั้น ถึงแม้จะถือว่าเป็นการศึกษาในระบบของการคณะสงฆ์แล้วก็ตาม แต่การจัดการศึกษาในยุคนั้นเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องพึ่งพาตนเองอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากสถานที่สำหรับใช้เป็นี่เรียนนักธรรมก็ยังไม่มียุทธสถานี่เรียนเป็นการเฉพาะ ต้องใช้หอสวดมนต์ซึ่งเป็นสถานที่ซึ่งพระภิกษุใช้ในการประกอบกิจกรรมหลายๆ อย่าง

การที่พระภิกษุส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเรียนนักธรรมนั้น เป็นการยืนยันแนวคิดที่ว่าการบวชเป็นโอกาสที่จะได้รับการศึกษา ที่สำคัญวุฒิการศึกษาด้านนักธรรมนี้สามารถนำไปสมัครงานรับราชการได้หลายตำแหน่ง เช่น ครู พนักงานรถไฟ ตำรวจ เป็นต้น จึงเป็นเหตุจูงใจให้ชาวชุมชนบ้านแขกมีความตั้งใจบวชเรียนกันมาก

ความแตกต่างของแนวคิดของการบวชในสมัยนั้น กับแนวคิดในการบวชสมัยพุทธกาล คือ แนวคิดของการบวชสมัยพุทธกาลมีจุดประสงค์เพื่อการบรรลุธรรม เป็นพระอริยบุคคลระดับต่างๆ ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการบวชของชาวชุมชนบ้านแขก มีจุดประสงค์เพื่อการได้ศึกษาหาความรู้ เพื่อจะได้นำความรู้ไปประกอบอาชีพในอนาคตหลังจากที่สึกไปแล้ว

ในด้านกระบวนการเรียน การสอนของพระภิกษุชาวชุมชนบ้านแขกในอดีตสามารถพิจารณาได้จากคำสัมภาษณ์ของพระบุญช่วย กุลมิตโตดังนี้

“...ครูผู้ทำหน้าที่เป็นผู้สอนธรรมในหลักสูตรนักธรรมนั้นได้แก่ พระในวัดเป็นหลัก แต่ในบางปีก็จะมีพระจากวัดใหญ่ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ) มาช่วยสอนบ้างเป็นครั้งคราว ไป พระที่มาจากวัดใหญ่ เพื่อมาสอนที่วัดของชุมชนบ้านแขกนี้ มีความคุ้นเคยกับเจ้าอาวาส(พระครูอำพัน เปลโล) จึงมาสอนกันแบบเอาบุญ คือ ไม่ได้มีค่าตอบแทน ส่วนผู้เรียนนั้น ผู้ที่ไม่มีความรู้ทางด้านหนังสือพื้นฐานมาบ้างก็ไม่สามารถเรียนได้ เพราะการเรียนนักธรรมนั้นจะต้องมีความรู้พื้นฐานมาบ้าง เมื่อเรียนครบกำหนดหลักสูตรในแต่ละชั้นแล้ว จะสอบเป็นประจำทุกๆ ปี สถานที่สอบคือ วัดสะกัตน้ำมัน ทั้งนี้เพราะสำนักเรียนวัดสะกัตน้ำมันเป็นสำนักเรียนเก่าแก่ ชุมชนใกล้เคียงกันนี้รวมทั้งชุมชนบ้านแขกด้วย จึงทำให้ในวันสอบแต่ละปีจะมีผู้เข้าสอบเป็นจำนวนมาก ประมาณเกือบ 200 คน ในบางปีเจ้าคุณแพ (พระพิชฌัญญาจารย์,แพ พากุล) ท่านก็มาคุมสอบด้วยตัวท่านเอง การคุมสอบสมัยนั้นจึงมีความเข้มงวดมาก...”

(พระบุญช่วย กุลมิตโต, 20 กุมภาพันธ์ 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้ทำให้ทราบว่า ถึงแม้ว่าหลักสูตรการเรียนรู้อันเป็นเนื้อหาของวิชาความรู้ได้ถูกกำหนดมาแล้วจากส่วนกลางก็ตาม แต่ในด้านของผู้สอนผู้เรียน สถานที่เรียน การจัดเวลาในการเรียนการสอน เป็นสิทธิและหน้าที่ขององค์กรในชุมชนซึ่งได้แก่วัด ในการที่จะต้องจัดระบบการศึกษาให้แก่ตนเอง

การที่มีพระภิกษุจากต่างวัดมาช่วยเหลือในกิจกรรมของวัดคั่งวารี แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของพระครูอำพันธ์ เปสโล จึงทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากพระภิกษุและสามเณรจากต่างวัดเช่นนี้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าพระครูอำพันธ์ เปสโล ท่านก็มีอุปนิสัยชอบช่วยเหลือผู้อื่นมากเช่นกัน ดังคำสัมภาษณ์นายประสิทธิ์ พรหมสัมพันธ์ ซึ่งได้กล่าวว่า

"...หลวงพ่อบ้าน ท่านชอบเลี้ยงคน อย่างมีอยู่ครั้งหนึ่ง มีคนเขาเอาเด็กมาทิ้งไว้ที่วัด ยังเป็นเด็กเล็กๆ อยู่เลย ท่านพระครูท่านก็เลี้ยง ลูกพระในวัดก็ต้องช่วยกันดูแล ค่าอยู่ ค่ากิน ค่าไปโรงเรียน ท่านรับผิดชอบเองหมด แล้วก็หลายคนด้วยกัน ไม่ใช่คนเดียว ท่านดูแลจนกระทั่งเรียนจบแล้วก็หาคนฝากงานให้เสร็จ..."

(นายประสิทธิ์ พรหมสัมพันธ์, 17 กรกฎาคม 2546)

เมื่อเป็นดังนี้เมื่อมีกิจการงานเกิดขึ้นในวัดคั่งวารี เช่น ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียน จึงมีผู้อาสาเข้ามาช่วยท่าน เช่นการที่พระจากวัดใหญ่ (วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ) มาช่วยท่านสอนนักเรียนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

นอกจากนั้นการที่พระเถระผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษา เช่น มาดูแลการสอบด้วยตนเอง เป็นการรับประกันคุณภาพของการศึกษาของพระภิกษุในยุคนั้นว่าต้องมีความรู้จริงๆ จึงจะสามารถสอบได้และด้วยคุณภาพของการศึกษานี้ จึงทำให้ในสมัยนั้นจึงทำให้สามารถนำวุฒิจากการศึกษาทางธรรมไปใช้สมัครงานได้ ส่งผลให้มีการสนใจที่จะบวชเรียนกันมาก ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์พระครูสง่า สิริธัมโมซึ่งได้กล่าวว่า "...ในช่วงที่ยังมีการนำวุฒิทางการศึกษาคือนักธรรมชั้นต่างๆ ไปใช้สมัครงานรับราชการได้นั้น มีคนสนใจบวชเพื่อมาเรียนนักธรรมหรือเรียกสั้นๆ ว่า บวชเรียนกันมาก..." (พระครูสง่า สิริธัมโม, 2 กุมภาพันธ์ 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้ทำให้ทราบว่า แนวคิดเรื่องจุดมุ่งหมายของการบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนของชุมชนบ้านแขกในอดีตนั้น ไม่ใช่เพื่อการศึกษาให้เข้าใจในพระธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่การศึกษาภายในวัดขณะที่บวชเป็นพระภิกษุนั้น ยังเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การประกอบอาชีพภายหลังจากลาสิกขาไปแล้วด้วย ซึ่งอาชีพในที่นี้หมายถึงอาชีพการรับราชการในสายงานต่างๆ

การที่ชาวบ้านมีความนิยมการทำงานเป็นข้าราชการก็เพราะว่า การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งหมายถึงการทำนาในยุคนั้นประสบปัญหาความไม่แน่นอน หลายประการ เช่นในปีใดที่ฝนตกลงมามากน้ำก็ท่วมพืชที่ปลูกไว้ก็เสียหาย ไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ผลตามต้องการ แต่การได้ทำงานรับราชการเป็นอาชีพที่มีรายได้แน่นอน นอกจากนั้นยังได้รับการยกย่องว่าเป็น เจ้าคน นายคน เมื่อเป็นเช่นนี้เท่ากับว่าการบวชเป็นวิถีทางหนึ่ง ในการเลื่อนระดับชนชั้นทางสังคมวิธีหนึ่งของชาวชุมชนบ้านแซกในยุคนั้น

ด้วยสาเหตุนี้เอง ต่อมาเมื่อวุฒิการศึกษาด้านมัธยมศึกษาไม่สามารถนำไปใช้สมัครงานได้ ความนิยมในการบวชเรียนจึงค่อยๆ ลดความนิยมลงไป ดังคำสัมภาษณ์พระครูสง่า สิริธัมโมว่า " ...แต่ต่อมาเมื่อวุฒิทางมัธยมศึกษาไม่สามารถนำไปสมัครงานต่างๆ โดยเฉพาะไม่สามารถนำไปสมัครรับราชการได้ ผู้คนก็ลดความนิยมการบวชเรียนตามลงไปด้วย... " (พระครูสง่า สิริธัมโม, 2 กุมภาพันธ์ 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้ ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของแนวคิดของการบวชเรียน ที่มีต่อการนำวุฒิไปประกอบอาชีพภายหลังที่ลาสิกขาไปแล้วว่า ในช่วงที่สามารถนำวุฒิจากการเรียนมัธยมศึกษาไปประกอบอาชีพได้ก็จะมีคนนิยมบวชเรียนกันมาก ต่อมาเมื่อไม่สามารถนำวุฒิประกอบอาชีพได้ ความนิยมในการบวชเรียนก็ลดความนิยมลงไป เหตุผลนี้ยังเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงแนวคิดในการบวชของชาวชุมชนบ้านแซกในอดีต ว่า เป็นการบวชเพื่อจะได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ซึ่งสามารถนำไปประกอบอาชีพในภายหลัง ไม่ใช่บวชเพื่อการศึกษาในความหมายของพุทธกาล ที่มุ่งความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากอำนาจกิเลส

แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงท้ายๆ ของยุคนี้ คือ ในช่วงปี พ.ศ. 2500 ซึ่งถึงแม้ว่าวุฒิทางการศึกษามัธยมศึกษาจะไม่สามารถนำไปสมัครงานรับราชการต่างๆ ได้แล้ว แต่ผู้ที่บวชในช่วงปี พ.ศ. 2500 ก็ยังคงเรียนมัธยมศึกษาต่อไประยะหนึ่ง แล้วจึงค่อยๆ ลดความนิยมลง พร้อมกับความนิยมบวชก็ลดน้อยลงไปด้วย

แนวคิดของการบวชในยุคแรกๆ ของพระพุทธศาสนา กับแนวคิดของการบวชของชาวชุมชนบ้านแซกในยุคนี้ มีความเหมือนกันตรงที่ การบวชเป็นการได้โอกาสในการที่จะศึกษาหาความรู้ ส่วนความแตกต่าง คือ ในยุคแรกๆของพระพุทธศาสนานั้น การบวชเป็นหนทางหรือโอกาสที่ผู้บวชจะได้พบหนทางพ้นทุกข์ เป็นการบวชเพื่ออุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนา คือ การได้บรรลุ มรรคผล นิพพาน และเป็นการบวชไปจนตลอดชีวิต

ส่วนจุดมุ่งหมายของการบวชของชุมชนบ้านแขกในยุคนี้ เป็นการได้โอกาสที่จะเข้ามาฝึกฝนอบรมตนระยะหนึ่ง ให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม แล้วกลับออกไปเป็นฆราวาส เช่นเดิม แต่มีคุณธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตพร้อมๆ กับได้ความรู้ติดตัวไปเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งก็เท่ากับว่าการบวชเป็นหนทางที่จะได้ศึกษา เพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพภายหลังจากที่ได้สึกออกมาแล้ว

1.2 การบวชเพื่อการศึกษาในระบบ (พ.ศ. 2501 - 2520)

นับตั้งแต่ปี 2500 เป็นต้นมาประเทศไทยเริ่มที่จะมีการใช้แผนพัฒนาประเทศ โดยในระยะแรกๆ จะอยู่ในรูปของโครงการพัฒนาต่างๆ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2504 จึงได้เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ. 2504 - 2509 และได้เปลี่ยนมาเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อใช้แผนดังกล่าวในฉบับที่ 3 ในปี พ.ศ. 2515 - 2519 (กัจจกร อิงโพธิ์, 2522 หน้า 319)

ผลจากการพัฒนาประเทศตามแผนดังกล่าว ทำให้ระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป และมีการกระจายไปสู่ชนบทมากขึ้น จึงทำให้การคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยใช้วุฒินักธรรมสมัครรับราชการได้ก็ไม่สามารถทำได้ การสมัครรับราชการจะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระบบการศึกษาทางโลก หรือถ้าเป็นทางธรรมก็จะต้องเป็นระดับการศึกษาชั้นสูง ไม่ใช่เพียงแค่นักธรรมชั้นตรี โท เท่านั้น

เมื่อการบวชเรียนไม่สามารถนำวุฒิไปใช้สมัครงานรับราชการได้แล้ว ทั้งนี้เพราะการเล่าเรียนของพระภิกษุในชุมชนชนบทส่วนมากจะศึกษาถึงนักธรรมชั้นตรี หรือนักธรรมชั้นโท เท่านั้น เมื่อเป็นดังนี้จึงทำให้ผู้ที่บวชในยุคหลังปี พ.ศ. 2500 ลดความสนใจในการเล่าเรียนทางด้านนักธรรมลง แล้วหันไปเรียนรู้ความรู้ในระบบต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.2.1 ความรู้ด้านช่าง

ความรู้ด้านช่าง โดยเฉพาะช่างก่อสร้างเป็นความรู้ที่มีการถ่ายทอดกัน โดยการปฏิบัติจริง จากงานก่อสร้างจริงที่มีอยู่ในวัดในขณะนั้น ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ดังคำสัมภาษณ์ พระสังฆาญ เปสโล ซึ่งได้กล่าวว่า

“...เดิมทีเดียว ผมไม่ได้มีความรู้ทางช่างอะไรเลย แต่ว่าในขณะที่บวชอยู่นั้น (ปี พ.ศ. 2503) วุฒิท่างธรรมเริ่มที่จะไม่สามารถนำไปใช้สมัครงานได้แล้ว ก็เลยไม่สนใจที่จะเรียนนักธรรม เพราะเรียนไปก็ไม่มีความหมายอะไร (ไม่มีประโยชน์อะไรในการนำไปประกอบอาชีพในอนาคต คือเมื่อสึกไปแล้ว) เมื่อไม่ได้เรียนนักธรรมแล้ว ผมเลยหันมาทางช่างก่อสร้าง ซึ่งในขณะนั้นทางวัดกำลังมีการก่อสร้างศาลาการเปรียญอยู่ เมื่อเริ่มช่วยด้านช่างก่อสร้างก็เริ่มจากช่วยงานเล็กๆ น้อยๆ ที่ไม่ต้องใช้ความรู้อะไรมากนัก เป็นประเภทใช้แรงงานอย่างเดียว แล้วค่อยๆ หัดจนสามารถเป็นช่างได้ ด้วยความรู้นี้เมื่อผมสึกมาแล้ว ก็สามารถปลูกบ้านของผมเองได้โดยไม่ต้องจ้างช่างเลย...”

(พระสังฆาณ ปะสโล, 2 กุมภาพันธ์ 2547)

และจากคำสัมภาษณ์นายเฉลิม รักษาคม ซึ่งได้กล่าวถึงการเรียนรู้ด้านช่างก่อสร้างของตนซึ่งได้เรียนรู้มาจากวัดในขณะที่บวชอยู่ว่า

“...ตอนที่ผมบวชอยู่นั้น วัดคฤงวารีกำลังก่อสร้างศาลาการเปรียญหลังที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ผมก็ได้ไปช่วยเขาสร้างครับ พอฉันเข้าเสร็จก็ลงมือกันเลย จากที่ไม่เป็นอะไรเลยก็เริ่มมีพื้นฐานบ้าง ต่อมาเมื่อผมสึกแล้ว ก็ได้ไปหาความรู้เพิ่มเติมจากที่อื่นๆ อีก ตอนนั้นผมสามารถรับเหมาก่อสร้างเองได้ครับ...”

(นายเฉลิม รักษาคม, 25 ธันวาคม 2546)

จากคำสัมภาษณ์นี้ ทำให้เห็นได้ว่า เมื่อการบวชเรียนนักธรรมเริ่มที่จะลดความนิยมลง พระภิกษุชาวชุมชนบ้านแขก ก็หันไปเรียนรู้ในเรื่องอื่น ซึ่งสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไป ภายหลังจากลาสิกขาไปแล้ว

นอกจากนั้นยังทำให้เห็นถึง การปรับตัวของแนวคิดของการบวชของชาวชุมชนบ้านแขกในอดีต จากการบวชเรียนพระธรรมอย่างเดียวไปสู่การเรียนรู้ด้านอื่นๆ นอกกระบวนของการศึกษาของคณะสงฆ์สมัยนั้น ทั้งนี้เพราะการบวชเป็นสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้น ดังนั้นเมื่อแนวคิดเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ จึงมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่เพื่อให้การบวชยังคงอยู่ต่อไปได้ในสังคม

แต่อย่างไรก็ตาม แนวความคิดของการบวชช่วงนี้ ยังเป็นเช่นเดียวกันกับการบวชเรียนในระบบนั่นเอง กล่าวคือ เป็นหนทางในการที่จะนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพหลังจากที่ลาสิกขาไปแล้ว

1.2.2 การเทศน์มหาชาติ

ในกิจวัตรของพระภิกษุชาวชุมชนบ้านแซก มีสิ่งที่จะต้องเรียนรู้หลายประการ เพื่อให้การปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ลุล่วงไปด้วยดี ในบรรดาหลายกิจกรรมเหล่านั้น การเทศน์ เป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตพระภิกษุ การเทศน์หรือการแสดงพระธรรมเทศนานั้น จะต้องผ่านการเรียนรู้ อบรม จนมีความชำนาญแล้วจึงจะสามารถแสดงได้อย่างสมบูรณ์ การเทศน์นั้นมีหลายแบบด้วยกัน การเทศน์มหาชาติเป็นการเทศน์อย่างหนึ่งที่ต้องใช้ความสามารถหลายอย่าง การเรียนรู้เรื่องการเทศน์มหาชาตินี้ มาจากจุดเริ่มต้นคือความสนใจของผู้เทศน์เอง ดังคำสัมภาษณ์นายประสิทธิ์ พรหมสัมพันธ์ ซึ่งกล่าวว่า

“...ผู้ที่สนใจเทศน์มหาชาติจะต้องมีความสนใจด้วยตนเอง แล้วไปฝึกกับผู้ที่มีความสามารถในการเทศน์ ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นฆราวาสและมีความสามารถในการเทศน์ ตั้งแต่สมัยที่บวชเป็นพระ การเทศน์มหาชาติมีทั้งหมด 13 กัณฑ์ ผู้เทศน์แต่ละคนก็จะเก่งแต่ละกัณฑ์ เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล เหตุผลประการหนึ่งที่แต่ละคนจะเทศน์ได้ไม่ครบทุกกัณฑ์ก็เพราะว่า น้ำเสียงของแต่ละคนที่เทศน์จะต้องเหมาะสมกับกัณฑ์เทศน์แต่ละกัณฑ์ด้วย ถึงแม้ผู้สอนการเทศน์มหาชาติส่วนใหญ่จะเป็นฆราวาสก็ตาม แต่ก็ได้อยู่เหมือนกันที่เป็นพระภิกษุที่มีความชำนาญในการเทศน์มหาชาติ ซึ่งอยู่ที่วัดอื่นๆ ภายนอกชุมชน เมื่อพระภิกษุชาวชุมชนบ้านแซกไปเจอเข้าโดยบังเอิญ และเกิดสนใจอยากจะทำเทศน์มหาชาติขึ้นมา ก็ขอเรียนรู้จากท่านเหล่านั้น...”

(นายประสิทธิ์ พรหมสัมพันธ์, 25 มกราคม 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้ จะทำให้เห็นตัวอย่างหนึ่งของการศึกษานอกระบบที่ผู้บวชชาวชุมชนบ้านแซกจะได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่า การบวชเป็นการได้โอกาสที่จะได้เรียนรู้ การเทศน์มหาชาติ ทำให้เกิดการเรียนรู้หลายด้านด้วยกัน เช่น การอ่านภาษาไทย การแปล (การอ่านเป็นทำนองเสนาะอย่างหนึ่ง) เนื้อหาพระธรรมคำสั่งสอน ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรม เป็นต้น

การแสดงพระธรรมเทศนาหรือการเทศน์นั้น ผู้เทศน์จะต้องเตรียมตัวมาอย่างดี จะต้องผ่านการฝึกฝนมาเป็นเวลานาน ซึ่งนั่นก็หมายความว่า ผู้เทศน์จะต้องมีความเข้าใจในเรื่องที่เทศน์นั้นอย่างถ่องแท้แล้ว ทำให้เนื้อหาพระธรรมคำสั่งสอนที่ปรากฏอยู่ในบทเทศน์จะได้รับการถ่ายทอดสู่ตัวผู้เทศน์ก่อนแล้ว และเมื่อผู้เทศน์ได้เทศน์ให้ญาติโยมซึ่งเป็นผู้ฟัง ก็จะทำให้พระธรรมคำสั่งสอนถูกถ่ายทอดจากผู้เทศน์สู่ผู้ฟัง การเทศน์จึงได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

การที่จะมีความรู้ในเรื่องการเทศน์มหาชาติ ซึ่งความรู้บางส่วนก็อยู่กับฆราวาสที่เคยบวชเรียนมาก่อน พระภิกษุในยุคนี้จะต้องลดความถือตัวลง แล้วไปศึกษาหาความรู้มาให้ได้ การที่ระบบการศึกษาด้านการเทศน์มหาชาติ ต้องผ่านการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ คือต้องไปเรียนกับผู้สอนซึ่งบางครั้งเป็นฆราวาส จึงทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการลดความถือตัวไปในตัว

การฝึกหัดการเทศน์มหาชาติ เป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้เพราะเกิดขึ้นจากตัวผู้เรียนเอง การเลือกบทเรียน ซึ่งในที่นี้ก็คือบทเทศน์นั่นเอง ผู้เทศน์จะเป็นผู้ที่เลือกเอง การฝึกปฏิบัติหลังจากที่ได้เรียนมาแล้ว ผู้เทศน์ก็ต้องรับผิดชอบตนเอง ซึ่งเมื่อเป็นอย่างนี้แล้วการเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหรือไม่จึงขึ้นกับผู้เรียนเองเป็นหลัก การฝึกหัดการเทศน์มหาชาติ จึงเป็นการฝึกทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง และในขณะเดียวกันก็เป็นการฝึกความรับผิดชอบต่อตัวเองไปในตัวด้วย

1.2.3 การเรียนภาษาไทย

การเรียนรู้นอกระบบในวัดนั้น มีหลากหลายขึ้นกับผู้เรียนและผู้สอนจะมีความพร้อมเพียงใด การเรียนรู้วิชาหนังสือ ซึ่งหมายถึงการเขียน การอ่านภาษาไทย ก็มีการสอนกันภายในวัด ดังคำสัมภาษณ์พระครูสง่า สิริธัมโม ซึ่งท่านได้เล่าประวัติของท่านตอนหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของตัวเอง ว่า

“...สมัยที่ผม(พระครูสง่า)เป็นเด็กๆ พ่อ แม่ ผมตายหมด ผมเลยไม่ได้เรียนหนังสือที่โรงเรียน ต่อมาผมก็ได้บวชเป็นเณร แล้วได้ไปช่วยหลวงตาทำดอกไม้ไฟ หลวงตาท่านก็เลยเมตตาเอ็นดูผม สอนหนังสือให้ผม เวลาจะหัดเขียนหนังสือ ไม่มีสมุด ไม่มีดินสอ ก็ใช้เขียนบนไม้กระดาน ดินสอ ก็ใช้ดินเหนียวปั้นๆ เป็นแท่งๆ แล้วหัดเขียน...”

(พระครูสง่า สิริธัมโม, 25 กุมภาพันธ์ 2546)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันทางศาสนา ซึ่งในที่นี้หมายถึง วัด ในการทำหน้าที่อบรมให้ความรู้ขั้นพื้นฐานแก่สมาชิกในสังคม ตัวอย่างเช่น วัดคู้วารี ซึ่งเป็นวัดประจำของชุมชนบ้านแขก นอกจากจะให้การศึกษาในระบบของคณะสงฆ์ ในด้านการศึกษาขั้นประถมแก่พระภิกษุผู้บวชเข้ามาแล้ว ยังให้ศึกษานอกระบบต่างๆ อีกด้วย ระบบการเรียนการสอนนอกระบบ ของชุมชนในอดีตที่อยู่ภายในวัด นอกจากจะได้เรียนรู้วิชาการหนังสือคือการเขียน การอ่าน ภาษาไทยแล้ว ยังมีการเรียนรู้ในเรื่องของอาชีพด้วย ซึ่งจากคำสัมภาษณ์นี้ทำให้เห็นถึงอาชีพทางการเป็นช่างทำดอกไม้ไฟเป็นตัวอย่าง

1.2.4 การสักยันต์

การเรียนรู้นอกระบบภายในวัดนั้น ยังมีการเรียนรู้อีกหลายรูปแบบ ดังเช่น การเรียนรู้ในเรื่องของคาถาอาคม อิทธิปาฏิหาริย์ ดังเช่น จากคำสัมภาษณ์นายบุญช่วย เกิดเกตุ ซึ่งได้เล่าถึงเรื่องการสักยันต์ ของชุมชนบ้านแขกให้ฟังว่า

“...การสักยันต์ ที่บ้านแขกนี้อาจารย์ผู้ทำหน้าที่สักยันต์ คือ อาจารย์แกะ (นายปิ่น มะปราง) ทำการสักยันต์ตั้งแต่สมัยที่บวชอยู่ที่วัดคู้งวารี ต่อมาเมื่อลาสิกขาไปแล้ว ได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ติดกับวัดคู้งวารี แล้วทำการสักยันต์ต่อไป การสักยันต์จะสักเป็นรูปสัตว์ต่างๆ บ้าง สักเป็นตัวอักษรบ้าง การสักยันต์ของชุมชนบ้านแขก จะให้ความสำคัญในเรื่อง การยกครู การไหว้ครูและข้อห้ามต่างๆ แต่ละลายสักจะมีคาถากำกับซึ่งจะต้องว่าคาถา เหล่านั้นตามเวลาที่กำหนด...”

(นายบุญช่วย เกิดเกตุ , 25 กุมภาพันธ์ 2545)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวมานี้ทำให้ได้เห็นว่าการสักยันต์ เป็นกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของคนในสังคมชุมชนบ้านแขกในอดีต คือการสักยันต์ของชุมชนบ้านแขก เป็นการเรียนรู้นอกระบบอย่างหนึ่ง ทั้งในด้านของวิชาหนังสือ คือการสักเป็นลายที่เป็นตัวอักษร ต่างๆ และในด้านของการเรียนรู้จารีตประเพณี คือการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เป็นสุขโดยมีการปฏิบัติตามข้อห้ามอันดีต่างๆ

นอกจากนั้นในยุคที่การคมนาคมยังไม่เจริญก้าวหน้า อำนาจรัฐยังไม่ทั่วถึง การที่จะอาศัยอำนาจรัฐเพียงอย่างเดียว ปกครองให้คนในสังคมสงบสุขนั้นไม่อาจทำได้ทั่วถึง การควบคุมคนในสังคมให้อยู่กันอย่างปกติสุข จึงมาในรูปของจารีต ดังจะเห็นได้จาก คำสั่งห้ามต่างๆ เกี่ยวกับการสักยันต์ เพราะผู้ที่นิยมมาสักยันต์ล้วนอยู่ในวัยคะนอง เป็นวัยรุ่นที่มี อารมณ์ร้อน การที่มีข้อห้ามติดตัวอยู่ตลอดเวลาทำให้สามารถควบคุมความประพฤติได้ดี เพราะ ข้อห้ามจะอยู่ภายในจิตใจตลอดไป และโดยทั่วไปก็ไม่มีใครกล้าผิดข้อห้ามเหล่านั้นเพราะกลัวว่า ลายสักเหล่านั้นจะเสื่อม

ลักษณะที่แตกต่างกันของแนวคิดของการบวชในยุคนี้ กับแนวคิดของ การบวชในยุคก่อนปี พ.ศ. 2500 คือ การบวชในยุคก่อนปี พ.ศ. 2500 เป็นการบวชเพื่อการศึกษา ในระบบของพระสงฆ์ ซึ่งได้แก่การศึกษานักธรรมชั้นต่างๆ เพื่อนำวุฒิเหล่านั้นไปสมัครรับราชการ ส่วนการบวชในชุมชนบ้านแขกในยุคนี้เป็นแต่เพียง การศึกษาหาความรู้นอกระบบต่างๆ ที่มีอยู่

เพื่อการเพิ่มพูนความรู้ทางธรรมะให้กับตนเอง และความรู้บางอย่างก็สามารถนำไปประกอบอาชีพ
ในอนาคตหลังจากที่ได้ลาสิกขาออกไปแล้ว

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบวชของชาวมุขชนบ้านแขกในอดีต คือ การบวช
เป็นการได้โอกาสเข้าไปศึกษา ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับมาจากพระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาล ข้อแตกต่าง
ของแนวคิด 2 แนวคิดนี้ก็คือ ในสมัยพุทธกาลการศึกษาหมายถึงการศึกษาเพื่อความบริสุทธิ์
หลุดพ้นจากอำนาจกิเลส แต่การศึกษาในความหมายของการบวชของมุขชนบ้านแขกในอดีต
หมายถึง การศึกษาทั้งในระบบของพระสงฆ์ ได้แก่ การศึกษานักธรรม ชั้นตรี โท เอก และ
การศึกษานอกระบบของพระสงฆ์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อื่นๆ ที่นอกเหนือจาก
การศึกษานักธรรม ได้แก่ การศึกษาวิชาช่างต่างๆ รวมถึงการศึกษาระบบจารีตต่างๆ ของสังคม
เช่น เรื่องการสักยันต์ เป็นต้น

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการบวชของชาวบ้านแหกในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านแหก ทำให้แนวคิดในการประกอบพิธีกรรมการบวชของชุมชนบ้านแหกในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แนวคิดของการบวชของชาวชุมชนบ้านแหกในอดีต คือเพื่อบุญกุศลของตัวเองและบุญกุศลของบิดามารดาตลอดจนหมู่ญาติแล้ว การบวชในอดีต ยังหมายถึงโอกาสในการที่จะได้ศึกษาเล่าเรียน ซึ่งจะเป็นหนทางในการนำไปประกอบอาชีพภายหลังจากลาสิกขาออกไปแล้ว ทั้งนี้เพราะการที่เล่าเรียนขณะบวชอยู่แล้วได้วุฒิทางการศึกษาคือนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโทขึ้นไปสามารถนำไปสมัครสอบทำงานรับราชการต่างๆ ได้หลายตำแหน่ง หลายสายงาน

เมื่อแนวคิดเรื่องการบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนหายไป ทำให้ผู้บวชในปัจจุบันไม่ใส่ใจเรื่องการศึกษาพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพราะวุฒิที่ได้จากการศึกษาพระธรรมวินัย ไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพใดๆ ได้ในปัจจุบัน เมื่อไม่ได้มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอย่างจริงจังเหมือนในอดีต จึงส่งผลถึงการปฏิบัติตามศาสนกิจต่างๆ ไม่ถูกต้องครบถ้วน ทั้งนี้เพราะการศึกษาด้านทฤษฎีจะนำไปสู่ปฏิบัติที่ถูกต้อง

การที่แนวคิดเรื่องการบวชเพื่อการศึกษาหายไปนี้ มีผลถึงการประกอบพิธีกรรมการบวชในปัจจุบัน เพราะพิธีกรรมการบวชในปัจจุบันถูกจัดขึ้นเพียงเพื่อรักษารูปแบบของพิธีกรรมเท่านั้น อันเป็นผลมาจากการที่ไม่ได้ทำการศึกษาในส่วนของ การให้ความหมาย ในขั้นตอนของพิธีกรรมต่างๆ กันอย่างจริงจัง

ในปัจจุบันจุดประสงค์ของการบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียน ซึ่งได้แก่การเรียนนักธรรมหมดไป ทั้งนี้เพราะวุฒิการศึกษาทางธรรมไม่สามารถใช้ในการสมัครงานรับราชการได้เหมือนในอดีต ความรู้จากการศึกษานอกระบบต่างๆ ที่เคยศึกษาเล่าเรียนกันภายในวัด ก็เริ่มที่จะสามารถศึกษาได้จากสถาบันอื่นๆ เพราะเกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมและวัฒนธรรม จึงทำให้แนวคิดในการบวชจึงเปลี่ยนแปลงไป แนวคิดในการบวชในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

2.1 การบวชเพื่อบุญกุศล

การบวชเพื่อบุญกุศล เป็นแนวคิดที่ได้รับการปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ยุคแรกๆ ของพระพุทธศาสนาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แตกต่างกันตรงที่ว่ายุคแรกๆ ของพระพุทธศาสนานั้น การบวชเป็นหนทางในการสร้างสมบุญกุศลให้กับตนเองอย่างมาก จนกระทั่งได้บรรลุธรรมขั้นใดขั้นหนึ่ง ส่วนในปัจจุบันการบวชเป็นการเพิ่มเติมบุญกุศลให้กับตนเองและหมู่ญาติ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทำให้ทราบว่า เหตุผลของการบวชเพื่อบุญกุศลนั้นมีทั้งการบวชเพื่อบุญกุศลของตนเองและบุญกุศลเพื่ออุทิศให้ผู้อื่น ดังเช่นคำสัมภาษณ์นายณรงค์ สุขสบาย ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ ได้กล่าวถึงสาเหตุการบวชของตนเองว่า “...ผมได้นึกถึงในอดีตที่ได้ความชั่วเอาไว้มาก ตอนนี้อายุครบบวชแล้ว จึงบวช ความชั่วที่ผมทำเอาไว้มากก็คือ ในเวลาที่ผมเป็นเด็กอยู่ผมชอบฆ่าสัตว์ ถึงแม้ว่าจะเป็นสัตว์เล็กๆ เช่น กบ เขียดหรือกิ้งก่าก็ตาม แต่ผมได้ฆ่าไปเป็นจำนวนมาก...” (นายณรงค์ สุขสบาย, 5 มีนาคม 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้จะทำให้เห็นได้ว่านายณรงค์ สุขสบายบวชเพื่อสร้างสมบุญให้ตนเอง แต่ในขณะที่เดียวกันการบวชยังเป็นการทำบุญเพื่อชดเชยความผิดพลาดที่ตนเคยทำมาในอดีตด้วย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทำให้ทราบว่า นอกจากการบวชเพื่อบุญกุศลของตัวเองแล้ว ยังมีการบวชเพื่ออุทิศบุญให้ผู้อื่นอีกด้วยเช่น กรณีของพระส้าราญ เปสโล ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ ได้กล่าวถึงสาเหตุการตัดสินใจบวชของตนว่า “...พอคนแก่(พ่อตา) แกตายลงก็เลยตัดสินใจบวชให้แก...” (พระส้าราญ เปสโล, 25 มกราคม 2546)

จากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้ ทำให้เห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายของการบวชเพื่อสร้างสมบุญกุศลเป็นแนวคิดที่สืบทอดมาจากอดีต และยังคงดำรงอยู่ในชุมชนบ้านแซกในปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพราะว่าชุมชนบ้านแซกในอดีตเป็นชุมชนเกษตรกรรม ชาวชุมชนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น เรื่องการสร้างสมบุญกุศล แนวคิดเรื่องการสร้างสมบุญยังดำรงอยู่และสืบทอดต่อมาสู่ชาวชุมชนบ้านแซกในปัจจุบัน

2.2 การบวชเพื่อรักษาประเพณี

ปัจจุบันแนวคิดของการบวชเพื่อการศึกษาถูกลดความสำคัญลงไป การประกอบพิธีกรรมการบวชในปัจจุบันเป็นแต่เพียงเพื่อสร้างบุญกุศล เป็นการปฏิบัติตามประเพณีหรือรักษาประเพณี จากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนบ้านแซกถึงแนวคิดของการบวชในปัจจุบัน ซึ่งได้กล่าวถึงแนวคิดของการบวชในปัจจุบันว่า

“...คงจะบวชอยู่ได้ไม่นานหรอก เขามีภาระรออยู่ กะว่าคงจะบวชอยู่ได้สักประมาณ 1 เดือนเท่านั้นแหละ สึกออกมาแล้วก็ได้แต่งงานก็เหมือนกับพี่ชายเขานั้นแหละ บวชเดือนห้าสักเดือนหก แล้วก็แต่งงานแปด...”

(นางสังวาลย์ สุขสบาย, 6 มีนาคม 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้ทำให้เห็นถึงแนวคิดของการบวชชาวชุมชนบ้านแซกในปัจจุบันว่า การที่ตัดสินใจบวชเพื่อรักษาประเพณีในกรณีนี้เพียงเพื่อจะได้แต่งงานนั่นเอง การบวชตาม ประเพณีเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งในชุมชนบ้านแซก จะเห็นได้ว่าการบวชแบบนี้เป็นเพียงทางผ่านไปสู่อีกกิจกรรมอื่นทางสังคมเท่านั้นเอง คือบวชเสียก่อนแล้วจะได้แต่งงาน

2.3 การบวชเพื่อแก้บน

แนวคิดของการบวชของชาวชุมชนบ้านแซกในปัจจุบันอีกประการหนึ่ง คือ การบวชเพื่อแก้บน เป็นการบวชที่ปฏิบัติตามคำสัญญาไว้เท่านั้น จากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนบ้านแซกถึงแนวคิดของการบวชในปัจจุบัน ดังเช่นกรณีของนายบุญเลิศ บัวโตซึ่งได้กล่าวถึงแนวคิดของการบวชของตนเองว่า

"...เมื่อหลายเดือนก่อนผมได้ไปมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับวัยรุ่นหมู่บ้านวังส้มซ่า ซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงกัน ได้ถูกวัยรุ่นกลุ่มนั้นใช้อาวุธปืนไล่ยิง ผมต้องหนีเอาตัวรอด โดยได้ไปพักซ่อนตัวอยู่ที่อำเภอบางระกำ ในระหว่างที่ผมไปซ่อนตัวอยู่นั้น ผมไม่ได้ติดต่อกับทางบ้านเลย แม่ผมกลัวว่าผมจะเป็นอันตราย เลยบ่นไปว่าถ้าผมรอดปลอดภัยกลับมาได้ จะให้ผมบวช แล้วก็มาแปลกณะครับเพื่อน ๆ ที่หนีไปด้วยกันถูกยิงทุกคน แต่ผมรอดมาได้ แม่ก็เลยให้ผมบวช..."

(นายบุญเลิศ บัวโต, 7 มีนาคม 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้จะทำให้เห็นได้ว่า แนวคิดของการบวชในปัจจุบันของชาวชุมชนบ้านแซก ในกรณีนี้เป็นเพียงเพื่อทำตามคำที่ได้บนบานศาลกล่าวไว้ การบวชแก้บนนี้มีทั้งการบวชแก้บนในเรื่องที่ร้ายและบนในเรื่องที่ดี ดังเช่นคำสัมภาษณ์นายประเสริฐ ทองโต ซึ่งเล่าถึงสาเหตุในการบวชของตนว่า "ตอนที่ผมยังไม่เกิดนั้น พ่อกับแม่ผมไปบนกับหลวงพ่อบุญ (พระพุทธรชินราช, วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ) ว่า ถ้าได้ลูกชายจะให้บวช ผมยังไม่ได้บวชพระเลยได้แต่บวชเณร" (นายประเสริฐ ทองโต, 27 ธันวาคม 2546)

จากคำสัมภาษณ์นี้จะทำให้ทราบว่า จุดมุ่งหมายของการบวช เป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่ได้บนบานศาลกล่าวไว้ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ

นอกจากนั้นยังทำให้เห็นถึงแนวคิดของชาวบ้านที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติว่า เป็นสิ่งที่สามารถอำนวยความสะดวกของตนให้สำเร็จได้ เช่น พระพุทธรชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ซึ่งเป็นพระประฏิมากรแทนองค์พระพุทธเจ้า สำหรับให้พุทธศาสนิกชนได้ระลึกถึงพระองค์ท่าน แล้วจะได้ทำความดีตามแบบอย่างที่ท่านได้ทรงกระทำมาแล้ว แต่ชาวบ้าน

นิยมที่จะบนบานศาลกล่าวทำนในเวลาที่มีความเดือดร้อนต่างๆ เช่นเดียวกับการบนบานศาลกล่าวกับสิ่งเหนือธรรมชาติอื่นๆ ที่ตนนับถือนั่นเอง

2.4 การบวชเพื่อพึ่งพระศาสนา

ด้วยความเชื่อที่ว่า การบวชเป็นการสั่งสมบุญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา

ประกอบกับผู้ที่บวชแล้วย่อมได้รับความเคารพนับถือในสังคมไทย และความเป็นอยู่ของพระภิกษุในปัจจุบันมีความสะดวกสบายพอสมควร จึงทำให้ชาวพุทธในปัจจุบันนิยมบวชเพื่อสะสมบุญกุศลให้กับตนเอง ในชุมชนบ้านแก่งเองก็เช่นกัน ชาวชุมชนบ้านแก่งที่บวชเพื่อพึ่งพระศาสนาในการสะสมบุญให้กับตนเองในวัยชรา ก็มี จากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนบ้านแก่งถึงแนวคิดของการบวชในปัจจุบัน ทำให้ได้ทราบถึงแนวคิดของการบวชเพื่อพึ่งพระศาสนาในวัยชรา ดังเช่น คำสัมภาษณ์พระบุญช่วย กุลมิตโต ได้เล่าถึงสาเหตุที่ตัดสินใจบวชในวัยชราของตนเองว่า

"...ผมเคยบวชแล้วครั้งหนึ่งตอนที่เป็นหนุ่มๆ อยู่ ก็บวชตามประเพณีครับ พอครบกำหนดก็สึกออกมามีครอบครัว พอผมอายุได้ 60 ปี ลูกๆ โตหมดแล้ว เป็นทหารคนหนึ่ง ทำงานเทศบาลคนหนึ่ง ผมเองก็ป่วยอยู่เรื่อยๆ โยมเขาก็เลยชวนให้ผมบวช ผมก็บวช พอบวชแล้วอยู่ต่อมาก็แข็งแรงขึ้น โรคที่ป่วยก็หาย เลยอยู่มาเรื่อยๆ ตอนนี่เข้าพรรษาที่ 11-12 แล้ว..."

(พระบุญช่วย กุลมิตโต, 2 มิถุนายน 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้ทำให้ทราบว่า การบวชเพื่อพึ่งพระศาสนาเพื่อสะสมบุญให้กับตนเองในยามชราและทำให้หายจากโรคภัย เป็นแนวคิดหนึ่งของชาวชุมชนบ้านแก่งในปัจจุบัน ซึ่งการออกบวชในวัยชราเป็นสิ่งที่นักบวชในอดีตนิยมปฏิบัติกันมานานแล้ว

ธรรมเนียมการออกบวชในวัยชรา นั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว กล่าวคือนักบวชในศาสนาพราหมณ์โบราณจะเป็นผู้อยู่ในวัยชราทั้งสิ้น ทั้งนี้ก็เพราะว่า คนที่อยู่ในวาระพราหมณ์นั้น เมื่ออยู่ในวัยเด็กจนถึงวัยหนุ่มจะศึกษาค้นคว้าความรู้ต่างๆ พอถึงวัยกลางคนก็จะออกไปตั้งครอบครัว ประกอบการทำงานทำมาหากินตามวิชาความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา พอถึงวัยชราจึงออกบวชบำเพ็ญบุญกุศลที่จะได้ติดตัวไปหลังจากที่ละโลกไปแล้ว มาถึงยุคของพระพุทธศาสนา การบวชจึงเปลี่ยนไป คือพระพุทธเจ้าทรงออกบวชตั้งแต่วัยหนุ่มแข็งแรงอยู่

อนึ่งจากการสังเกตการปฏิบัติกิจวัตรทางพระศาสนาของพระบุญช่วย กุลมิตโต ซึ่งเป็นพระที่บวชตอนแก่ชราแล้ว ทำให้เห็นว่า ด้วยความที่พระบุญช่วยเคยบวชครั้งหนึ่งแล้ว

ในวัยหนุ่มในบริบทของสังคมอดีต จึงทำให้พระบุญช่วยปฏิบัติตนแบบเดียวกับที่เคยปฏิบัติ เมื่อครั้งที่บวชในวัยหนุ่มนั้น เช่น ในช่วงเข้ามีดเวลาประมาณ 4.00 น. พระบุญช่วยจะตื่นขึ้นแล้ว สวดมนต์ภายในกุฏิของตนเองทุกวัน แม้ปัจจุบันจะมีอายุถึง 72 ปีแล้วก็ตาม และถึงแม้ว่า พระบุญช่วยจะอยู่ในวัยชราแล้ว แต่พระบุญช่วยก็สามารถทรงจำบทสวดมนต์ได้มากกว่าพระภิกษุหนุ่มในสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพราะว่า การที่เคยบวชมาแล้วครั้งยังเป็นหนุ่ม ซึ่งในยุคนั้นพระภิกษุ จะเคร่งครัดในเรื่องการศึกษาและการสวดมนต์มาก

อีกประการหนึ่ง การที่มีคนอยู่ในวัยชรามาบวชดูเหมือนว่าจะเป็นภาระของวัด ประหนึ่งว่ามาอยู่อาศัยวัด แต่จากการสังเกตกิจวัตรของพระบุญช่วย กุลมิตโตแล้วพบว่า การที่มี คนที่อยู่ในวัยชรามาบวชอยู่ในวัดมีข้อดีอยู่หลายประการ เช่น ถึงแม้จะบวชได้เพียง 10 พรรษา เท่านั้นแต่ก็มีความนำเคารพเลื่อมใสมากด้วยวัยที่ผ่านโลกมามากนั่นเอง นอกจากนี้การที่ผ่าน โลกมามากทำให้พระบุญช่วยมีข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนในด้านต่างๆ อย่างมากมาย

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่ว่า การบวชเพื่อพึ่งพระศาสนา คือ เป็นการเพิ่มบุญกุศลให้กับตนเองในยามที่เจ็บป่วย และเมื่อบวชแล้วก็ทำให้สุขภาพดีขึ้น จากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนบ้านแขกถึงแนวคิดของการบวชในปัจจุบัน ทำให้ได้ทราบถึงแนวคิด ของการบวชเพื่อพึ่งพระศาสดาดังกรณีของพระธนาวิณ ธนปาโล ซึ่งได้กล่าวถึงแนวคิดในการบวช ของตนว่า

“...ผมป่วยเป็นโรคเลือดตั้งแต่อายุ 13 ขวบ ต้องรักษาด้วยการผ่าตัดเอา้าม ส่วนหนึ่งที่เสียออกไป ร่างกายผมจึงไม่ค่อยแข็งแรงและไม่เจริญเติบโต ตัวเล็กและผอม มาก เมื่อผมอายุครบบวช โยมพ่อกับโยมลุงผมเขาสอนให้บวช ผมก็บวช ทีแรกผมกะว่าจะบวชอยู่สัก 7 วัน แต่พอบวชไปแล้วได้ฉันอาหารตรงเวลา ได้สวดมนต์ ทำภาวนา ร่างกายผมก็แข็งแรงขึ้น ผมจึงบวชอยู่ต่อมาเรื่อยๆ...”

(พระธนาวิณ ธนปาโล, 25 มิถุนายน 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้ทำให้ทราบว่า แนวคิดประการหนึ่งของการบวชของชาวชุมชน บ้านแขกในปัจจุบัน คือ การบวชเพื่ออาศัยพระศาสนาในยามเจ็บป่วยหรือร่างกายไม่แข็งแรง อย่างไรก็ตามการบวชของพระบุญช่วย กุลมิตโตและการบวชของพระธนาวิณ ธนปาโลถึงแม้ว่าจะเป็น การบวชเพื่ออาศัยพระศาสนา แต่ผู้บวชก็ยังสามารถปฏิบัติกิจวัตรทางพระพุทธศาสนาได้อยู่ และเป็นการทำงานกันทำโดยปริยาย

ข้อมูลจากการสังเกตทำให้ทราบว่า เมื่อพระรูปอื่นที่แข็งแรงออกบิณฑบาต ในเวลาเช้าพระธรรมาวาสและพระบุญช่วย ซึ่งไม่แข็งแรงนักด้วยกันทั้งคู่ซึ่งถ้าจะไปบิณฑบาตก็จะทำให้ชักช้า จึงอยู่วัดแล้วทำงานอื่นภายในวัด เช่น กวาดอุหอนฉันและเตรียมภาชนะสำหรับการฉันเช้า รวมไปถึงการกวาดบริเวณวัดทั้งหมด ซึ่งมีบริเวณกว้างพอสมควรกว่าจะเสร็จ พระที่ไปบิณฑบาต ก็กลับมาพอดี ซึ่งเท่ากับว่าต่างฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยกัน

สรุปได้ว่า แนวคิดของการบวชของชาวมุขชนบ้านแซงในปัจจุบัน เป็นการบวชเพื่อ บุญกุศล การบวชเพื่อรักษาประเพณี การบวชเพื่อแก้บนและการบวชเพื่อพึ่งพระศาสนา ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านแนวคิดของ พิธีกรรมการบวชของชาวมุขชนบ้านแซงคือ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านแนวคิดการประกอบพิธีกรรมการบวชของชาวมุขชนบ้านแซงในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อม

ผลทางตรงสามารถพิจารณาได้ตั้งแต่การเตรียมตัวของผู้บวช คือในอดีตสภาพเศรษฐกิจของชาวมุขชนบ้านแซง ก็เหมือนกับชุมชนชนบทไทยทั่วไป กล่าวคือมีระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรม อาชีพส่วนใหญ่ของชาวมุขชนบ้านแซงคือ การทำนาปลูกข้าวเป็นหลัก การทำนาและการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในอดีตเป็นการทำนาตามธรรมชาติ ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้นชาวมุขชนบ้านแซงจึงสามารถทำนาได้เพียงปีละครั้งเดียว ทำให้ชาวมุขชนบ้านแซงมีเวลาว่างจากการทำนา ทำไร่่นามาก ส่งผลให้ผู้ที่จะบวชมีเวลาในการฝึกฝนอบรมตัวก่อนบวชอยู่เป็นเวลานานแรมปี

การที่ได้มีโอกาสฝึกฝนอบรมตัวก่อนบวชอยู่เป็นเวลานานๆ ทำให้มีผลดีต่อการประกอบพิธีกรรมการบวช คือทำให้มีโอกาสได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมมาบ้างก่อนที่จะบวช และอย่างน้อยจึงมีความสามารถกล่าวคำขอบวชและคำสวดต่างๆ ได้ถูกต้องและชัดเจน

การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไม่มีข้อผูกมัดในเรื่องของการทำงานที่แน่นอน จึงทำให้เมื่อบวชไปแล้ว การจะตัดสินใจบวชอยู่ต่อไป 2 - 3 ปี หรือมากกว่านั้นก็มิโอกาสเป็นไปได้มาก (นายชูป ไพรวัลย์, 25 มกราคม 2546)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชาวมุขชนบ้านแซง ทำให้มีผลต่อการปฏิบัติ ตามพิธีกรรมการบวช ดังคำสัมภาษณ์นายเชาวลิต ดีแป้น ซึ่งได้กล่าวถึงการบวชของตนว่า

"...ผมทำงานโรงกลึงอยู่ที่อยุธยาได้ค่าแรงเป็นรายวัน ได้ลากลับบ้านเพื่อมาบวชเพียง 7 วันเท่านั้น จึงมีเวลาเข้าวัดเพื่อเตรียมตัวบวช ได้แค่ 2-3 วันเท่านั้น.." (นายเซาวลิต ดีแป้น, 7 มีนาคม 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้จะทำให้ทราบว่า การที่ชาวบ้านเปลี่ยนการทำงานจากภาคเกษตรกรรม ไปประกอบอาชีพการอุตสาหกรรมและบริการ ทำให้มีผลกระทบต่อการศึกษาตามพิธีกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการบวช ทั้งนี้เพราะการทำงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ มีเวลาทำงานแน่นอนตายตัวทั้งปี ทำให้ผู้ที่บวชและผู้ที่จัดงานบวชมีเวลาน้อยด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทำให้ผู้ที่บวชก็มีเวลาในการเตรียมตัวน้อยหรือไม่ได้เตรียมตัวเลย ดังนั้นเมื่อมีเวลาเข้าวัดเพื่อฝึกนาครได้น้อยมาก ทำให้ในเวลาเข้าพิธีกรรมบวชจึงไม่สามารถกล่าวคำต่างๆ ที่ใช้ในพิธีกรรมการบวชเองได้ ต้องให้พระอุปัชฌาย์หรือพระคู่สวดเป็นภาระคอยกล่าวนำให้ตลอดทุกขั้นตอนของพิธีกรรม และนั่นก็หมายความว่าผู้บวชก็ย่อมไม่สามารถเข้าใจในเนื้อหาของพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอนได้

นอกจากนั้นด้วยความจำกัดด้านเวลาจึงทำให้ไม่สามารถบวชได้นานนัก คือจะสามารถบวชอยู่ได้เพียง 7 วัน 15 วัน หรืออย่างมากเพียง 1 เดือนเท่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่ทำงานอยู่จะมีข้ออนุญาตให้ลาเพื่ออุปสมบทได้เป็นเวลานานเท่าไร และความต้องการของผู้บวชด้วยว่าต้องการบวชนานเพียงไรด้วย

ด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจของชาวชุมชนบ้านแขก ในปัจจุบันนี้จึงเกิดเป็นธรรมเนียมใหม่ของการบวช คือชาวบ้านแขกยังมีความเชื่อในเรื่องการถือฤกษ์ ถือยามอยู่ และการบวชก็เป็นงานที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง การที่จะกำหนดวันบวชจะต้องดูฤกษ์ยามให้ดี ทั้งฤกษ์ยามวันบวชและฤกษ์ยามวันสึก ชาวบ้านจะดูฤกษ์วันสึกไว้ก่อนบวชดังคำสัมภาษณ์พระสมุห์สัมฤทธิ์ กัลยาโณ ซึ่งได้กล่าวถึงการดูฤกษ์ยามวันบวชและวันสึกไว้ว่า "...เมื่อมีเวลาบวชที่จำกัดมาก คือ 7-15 วัน การที่จะกำหนดวันบวชจึงจะดูวันสึกไว้ด้วยเลย หรือไม่ก็ดูวันสึกเสียก่อนวันบวชด้วยเพื่อให้แน่ใจว่าจะสามารถสึกได้แน่ๆ เรียกว่า 'สึกก่อนบวช' นั่นเอง..." (พระสมุห์สัมฤทธิ์ กัลยาโณ, 27 กุมภาพันธ์ 2547)

จากคำสัมภาษณ์นี้แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านได้มีการผสมผสานทางการปฏิบัติทางพิธีกรรมการบวช ด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจจึงไม่สามารถบวชได้นานนัก เมื่อจะสึกก็ยังมี ความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยามตามแบบสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมอยู่ ด้วยความผสมผสานดังกล่าว และเพื่อความมั่นใจจึงทำให้ต้องดูฤกษ์วันสึกก่อนที่จะดูฤกษ์วันบวช เพื่อไม่ให้เสียเรื่องงาน และก็ได้บวชด้วย

ในส่วนของผู้เตรียมงานบวชเองก็เช่นกัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านแซง ทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลา กล่าวคือมีเวลาน้อยในการเตรียมงาน จึงทำให้การเตรียมงานบวชในแต่ละงาน จะต้องประหยัดเวลาในการเตรียมงานเท่าที่จะทำได้ สิ่งใดที่ทำให้การจัดงานประหยัดเวลาได้ก็จะทำอย่างนั้น ดังเช่นคำสัมภาษณ์นายวันเฉลิม สายหยุด ซึ่งได้กล่าวถึงการเตรียมงานบวชของตนว่า “...งานบวชผมจัดที่บ้าน อาหารสั่งสำเร็จเป็นการเลี้ยงโต๊ะจีน ไม่ต้องมายุ่งยากทำอาหารแล้วก็เรียบร้อยดี แต่งานนี้ก็หมดเป็นแสน...”

(นายวันเฉลิม สายหยุด, 5 มีนาคม 2546)

จากคำสัมภาษณ์นี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ความคิดของชาวบ้านก็เปลี่ยนแปลงไป ยอมที่จะเสียเงินเป็นแสนๆ เพื่อแลกกับความสบายในการจัดงาน การกลายเป็นชุมชนชานเมือง เนื่องจากชุมชนบ้านแซงตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองพิษณุโลกเพียง 12 กิโลเมตรเท่านั้น ประกอบกับการขยายตัวของเมืองพิษณุโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา ทำให้ชุมชนบ้านแซงกับตัวเมืองพิษณุโลกใกล้กันมากขึ้นไปเรื่อยๆ เพราะในปัจจุบันการเดินทางจากตัวเมืองพิษณุโลกถึงชุมชนบ้านแซงใช้ระยะเวลาเพียงประมาณ 10 นาที (เดินทางโดยรถยนต์) ทั้งนี้เพราะเส้นทางการคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายและมีหลายเส้นทาง

การที่ชุมชนบ้านแซงเริ่มกลายสภาพจากการเป็นชุมชนเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม หรือเรียกได้ว่าเป็นชุมชนชนบทมาเป็นชุมชนชานเมือง คือเริ่มที่จะรับวัฒนธรรมของความเป็นชุมชนเมืองเข้ามา ทำให้การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชนบ้านแซงโดยเฉพาะพิธีกรรมการบวชเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะชาวชุมชนเมืองมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบ แข่งขันกับเวลา ความมีน้ำใจ การเสียสละ หรือการกระทำเพื่อบุญกุศลต่างๆ ลดน้อยลงไป

วิถีชีวิตของชาวเมืองเริ่มถูกถ่ายทอดมาสู่ชุมชนบ้านแซง แล้วปรากฏออกมาให้เห็นในพิธีกรรมต่างๆ เช่น ในพิธีกรรมการบวชการที่มีเวลาจำกัดในการบวช ทำให้การเตรียมตัวบวชของนาคเปลี่ยนแปลงไปมาก กล่าวคือในอดีตการเตรียมตัวบวชของนาคใช้เวลาเป็นแรมปี แต่ในปัจจุบันการเตรียมตัวบวชของนาคเหลือเพียง 3 - 7 วันหรือน้อยกว่านั้น ในบางกรณีก็เข้าวัดแล้วบวชวันนั้นเลยเรียกได้ว่าไม่ได้มีการเตรียมตัว หรือฝึกฝนอบรมตัวก่อนบวชเลย

นอกจากนั้นแล้ว ความจำกัดในเรื่องของเวลา จึงทำให้ระยะเวลาในการบวชในปัจจุบันลดลงกว่าในอดีต กล่าวคือในอดีตเมื่อบวชพระไปแล้วก็จะอยู่เป็นพระไปประมาณ 1 - 2 พรรษา (ปี) หรือมากกว่านั้น แต่ในปัจจุบันชาวชุมชนบ้านแซงนิยมการบวชเป็นระยะเวลาสั้นๆ คือประมาณ 7 - 15 วัน หรือ 1 เดือน มีจำนวนน้อยมากและในบางปี เช่น ในปี 2546 ไม่มีพระบวช

ใหม่อยู่จำพรรษา คือประมาณ 3 เดือนในช่วงฤดูฝนเลย (พระบุญช่วย กุลมิตโต, 25 มกราคม 2547)

การนิยมความสะดวกสบาย ประกอบกับความที่ต้องประหยัดเวลา ทำให้การเตรียมงาน พิธีกรรมการบวชในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือในปัจจุบัน การเตรียมงานบวช ไม่ต้องใช้เวลาหลายวัน เป็นต้นว่าการเตรียมอาหารสำหรับการเลี้ยงพระและเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานบวช จะใช้วิธีการสั่งอาหารสำเร็จรูปพร้อมบริการอุปกรณ์ในรูปของการจัดโต๊ะจีน หรือแม้แต่การประกอบอาหารเองก็มีเครื่องอำนวยความสะดวกมากกว่าในอดีต แต่มีข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ การจัดงานพิธีกรรมการบวชในปัจจุบันจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดงานมาก ในบางรายถึงกับเป็นหนี้เป็นสินเพื่อจัดงานบวช ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันในการจัดงานบวชแต่ละงานต้องจ่ายเงินเป็นหลักแสน (นายวันเฉลิม สายหยุด, 7 มีนาคม 2546)

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมการบวชของชุมชนชาวบ้านแขกในปัจจุบัน เป็นการบวชตามประเพณี เพียงเพื่อรักษารูปแบบของพิธีกรรมการบวชไว้เท่านั้น ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของการบวชไม่ใช่เพื่อการศึกษา ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจัดพิธีกรรมการบวชเหมือนในอดีต ตลอดจนการกลายเป็นชุมชนชานเมือง ซึ่งทำให้ชาวชุมชนบ้านแขกเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น การประกอบพิธีกรรมการบวชก็ต้องสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป